

Abonamentul:

Pe un an 8 coroane.
Pe jumătate de an 4 cor.

Pentru România și alte
țări străine pe an 10 cor.

—
Un număr singuratic
10 fileri.

PROGRESUL

Redacția și Admini-
strația Nr. 817.

—
Telefon Nr. 29.

—
Apare în fiecare
Sîmbătă.

—
Inserate după învoială.

—
Manuscripte nu se
înapoiază.

Pedagogia socială

de Gheorghe Jianu.

În alte țări mai înaintate în cultură societatea e socotită ca factorul cel mai de seamă al progresului. În afară de școală, de biserică, mai ales la popoarele germane, societatea, prin diferitele ei reuniri, a făcut minuni întru ușurarea traiului, înspre care tinde în general cultura omenească.

La noi la Români, însă, școala, abia ieșind din zăvoarele cîșlovului, și-a dat de alte zăgazuri și mai strașnice; biserica deasemenea nici până astăzi n'a ajuns să-și înțeleagă pe deplin rostul întru a cultiva înțelepciunea, ci mărginindu-se numai întru a dezmerda urechea credincioșilor, preotul român cîntînd trăgănat până și evanghelia, înloc să o citiască și explice temeinic, n'a izbutit a promova religiozitatea, lăsînd și până în ziua de azi, în veacul luminelor, a se cultiva frica de Dumnezeu numai prin bigotism și datinei vechi păgînești. Incolo de vr'o altă stăruință de înțeleptire a maselor, prin alte mijloace sociale, la noi — nu se pomenește.

Astfel societățile noastre culturale, dela înjghebarea lor până astăzi, nu sînt decît prilejuri de strălucire pentru antestătătorii lor, fără a-și extinde în măsură cuvenită activitatea lor binefăcătoare și asupra maselor anonime.

În afară de mulțimea analfabeților, dacă ne-am pune să examenăm cu deamăruntul, am afla și între cărturari români, că mulți,

detot mulți, nu știu scrie *corect* românește, ortografia fiind pentru dînși o deprindere banală, care nu le aduce nici vază, nici averi. Ba am constatat că la noi, la cești de dincoaci de munți, sînt ciți și mai ciți oameni cu situații, cari nu știu să-și scrie nici numele cum se cade românește, necum să se mai avînte și în alte sfere ale limbii materne. Asta, după zisa lor, rămîne în sarcina profesorilor, ziaristilor și a altor *zănătari intelectuali*, cari nu se pot căra în carul *boerilor*, cari încă n'o slăbesc cu intelectualismul. Așa s'a introdus la noi Români credința deșartă, că „cine-i boer, e și cuminte“ . . .

Am auzit din gura unui fruntaș român cum profesa cu convingere individualismul ca o pîrghie a propășirii, anume, zicînd că dacă se întărește individul, se întărește și societatea compusă din indivizi. Teoria aceasta dîrză pealocuri a prins. În adunarea generală a unui despărțămînt al „Astrei“ un alt „fruntaș“ pleda, aprobat prin tăcere de întreg auditorul, că conferințele și seratele literare, nu au niciun rost, nu ajută nimic. Cunosoc și intelectuali dintr'un însemnat centru românesc cari raționează, știe-i Dumnezeu mala sau chiar bona fide, că societățile noastre culturale-sociale: casina, corul, casele culturale, etc. sînt de prisos. Și cum cred, așa și fac. Se retrag unul cite unul în cercul familiei lor, pe cari și-le cultivă cu osîrdie, dar mai mult — nimic. Nici chiar familiile nu vreau să știe una de alta. Și dacă și vezi pe citeunul în fruntea vr'unei instituții culturale, rar găsești desin-

teresați, cari să înțeleagă că sînt așezați de considerația multimii în „posturi onorifice“, nu pentru preamărirea lor, ci pentru a munci pentru binele obștesc. De muncă să n'audă. Dovadă, că posturile de secretar la diferitele noastre instituții nu sînt oferite decît proleților intelectuali, ear „maimari“ sînt aclamați (!) deadreptul de — președinți. Incolo viața socială nu se promovează deloc, așa s'a zămislit și zicala „doi Români la trei mese“ . . . Și deunde vine neajunsul? Dela lipsa desăvîrșită a sentimentului de frăție. Mai mult. Români înloc să se iubiască ca frați, se urăsc, se clevetesc, se individiază, se defaimă de pîrăe, se supără uni pe alți, orî „domnește“ — prin îngîmfare și ignorare reciprocă, orî aievea ca la ușa cortului . . . Și n'ai cum să-i îndrepti, căci a le analiza greșeala, arătînd cu degetul pe cei vinovați, nu merge, din pricina că n'au țaria sufletească de a putea suporta critica. Astfel lăsați orbește în voea lor, ne pomemim că pedagogia socială la noi Români e absolut necunoscută, pînăcînd la alte neamuri, chiar cu mai puțin dar dăruite, evoluția socială dă roade uimitoare. Eată obîrșia imperfecțiunilor noastre, constatate și prin porecla că Români ca singuratici sînt oi, ear în societate sînt boi, ear Nemți — singuratici sînt boi, ear în societate — oi.

Nu zic, or fi și între Români pe aiocuri stări sociale mai prielnice, dar știu și mărturisesc că avem și centre românești unde *ajutorul reciproc* e cudesăvîrșire necunoscut. Vestitul sociolog rus Petre Kropotkin

FOILETON.

Intre două focuri.

Vasile Vladulescu era bine văzut în sat, cutoatecă poziția lui materială nu prea era strălucită. Era modest și fără pretenții mai mari, așa că o ducea destul de bine. Lucra îndeajuns. De multe ori poate și peste puteri, numai ca micuțul Costică se ajungă un trai mai ușor, o poziție mai bună. Voia adică să-l dea la învățătură, fiind copilul ager și deștept. Lau îndemnat și alți. Chiar și domnul învățător îl făcu băgător de seamă că ar fi păcat să-l țină la coarnele plugului. Dar vezi, școala e grea și țaranului nu-i prea picură. Dacă e vremea prielnică sămănăturilor, mai ai nădejde să umpli hambarele, ear de nu poți lucra și cu nasul. E greu să faci din opinică păpuc. O știa aceasta și Vasile. Totuși și-a propus că va învinge toate greutățile și-l va scoate la un capăt. Il va face domn, și atunci va fi și de el mai ușor. Îngîmfatul lui vecin, nu va vorbi cu el numai eac'asa — peste umeri. Cit ar fi de bine. Vecinul lui e unul dintre cei mai bogați din sat. Și mai are și o fetiță frumoșică. Vioara, dacă ar avea cel puțin noroc, ușor ar putea deveni nora lui.

Cam așa să cugeta Vasile, cînd și-a dus feciorul la învățătură. Avea mare nădejde în Costică, că nu-l va face de rușine. Anul prim a trecut destul de repede. Bucuria lui Vasile fu îndoită. Costică, dupăce a făcut clasa primă, în

ferii depuse și a doua. În anul al doilea merge deja în a treia. Cînd se ducea pela oraș auzia numai vești bune despre Costică. Il avea toți în drag. Se scurse și anul acesta și Costică s'a făcut mărișor. În ferii s'abătea, dîncînd-incînd pela cucoana Vioara. Ba mai stetea de vorbă și cu tatăl cucoanei. Așa s'a strecurat an de an și pretenia între familia de țaran și bogătaș a prins rădăcină. Costică isprăvi școala de oraș ca nimeni altul. Era pur eminent. Bătrînul Sava, tata Vioarei se făcu mai indulgent. El prevedea că Costică va avea un viitor frumos.

După terminarea școlaei, Costică își făcu practica necesară pentru oficiul său în satul vecin, de unde apoi cu ajutorul domnului Sava a fost ales în satul său natal. Acum se vorbea în sat că domnul Costică ar fi cerut mîna cucoanei Vioara și bătrînul n'ar ezita s'o mărite după dînsul, fiind convins că unica lui fiică va fi fericită. Mai e de notat că Costică de mult era ales Vioarei. În trecut mai schimbau și citeo scrisoare, fără ca bătrînul ei tată se știe ceva despre taina aceasta. El sigur nu i-ar fi îngăduit Vioara era precaută însă. Bătrînul nici nu s'ar fi cugetat că ei au legături de prietenie. Preludiul s'a făcut, deci, fără cunoștința bătrînului. Acum s'au schimbat și părerile lui despre Costică și nu mai avea nimic de spus. Se învoi fără ezitare ca Vioara să fie a lui Costică.

Pela început părechea nouă era cea mai fericită în lume. Unul fără celalalt nu făcea nimic. Parecă erau născuți unul pentru altul.

La ei conveniau căpeteniile satului. Ei jucau rolul principal. Spre Costică și Vioara se îndepărtau toate privirile din sat. Ei erau imitați în toate. Cînd se împlini anul dela cununie spre fericirea lor și spre bucuria celor ai lor, Dumnezeu i-a binecuvîntat cu un fecioraș. Apoi ca fericirea lor să fie și mai mare, bătrînul Sava, convingîndu-se tot mai mult că bunînțelegere e perfecă între dînși, le-a mai cedat o parte bună din averea lui, afară de zestrea mărișoară ce o primi Vioara la cununia ei cu Costică. Trăiau astfel în dezmerdări; nu-și băteau capul cu zău de mine. Cînd feciorul lor creșu mărișor și Vioara era mai puțin ocupată, Costică cu pușca n' spate colinda cîmpiile. Cîta bucurie îi făceau epuri și prepelețele, seara cînd l' aducea acasă. Mai tirziu făcu Costică cunoștință și pretenie cu superiori lui, cu cari apoi în tovărășie mergeau la vinat. Vara și curcul cunoștinței lui, dince-ince, tot mai mult se lărgia. Chiar de i-s'a fi întîmplat la oficiu vre-o iregularitate, n'ar fi fost expus la neplăceri mai mari, în urma legăturilor ce le avea. Dealtcum oficiul era pentru dînsul o ocupație de mîna a doua. Vinatul, caî, trăsura și alte multe îl preocupa. Costică în urma legăturilor ce le avea, a ajuns să se învîrtiască în societățile cele dintăi unde a învățat multe bune și multe rele. Și-a schimbat părerile despre oameni și despre lume. Feciorul simplu de țaran de odinioară era acum cuadevărât — aristocrat. Dince-înce tot mai multe își permitea. Avea lui din zi în zi se poria. Aurul și argintul i-a schimbat

arată în scrutările sale științifice cum și vrabiile, ocirmite de instinct, își împart frumos merindea, fără ca „cine împarte, partea-și face”; arată mai departe că miștelele furnică, neînțelese cu nicio armă de apărare, întogmai ca și albinele pline de dușmani, în lupta pentru existență, nu pot răzbi decât prin asociere. Numai o singură specie de animale, familia miștelor: tigru, leul și leopardul își caută prada în mod singuratic, fără tovarăși, având fiecare grijă numai de pelea și de burta lui.

Purcizind din acest adevăr științific, locul unde ai noștri închid toate pirlazurile sociale, se poate numi cu drept cuvânt: groapa leilor, adăpostul miștelor viclene...

Scrierea numelor la Români.

„Revista generală a Invățămîntului” (nr. 9-10) publică sub acest titlu următoarele:

În principiu, numele propriu, chiar prin înțelesul etimologic al cuvîntului, poate avea ortografia lui deosebită, și deaceia vedem nume românești scrise cu litere, semne, sau combinațiuni de litere, străine, precum *k, g, tz, dz*, etc., așa cum s'a scris odată sub vreoa influență oarecare, și urmași păstrează numele cum li-s'a transcris. De cele mai multeori aceste ortografii particulare n'au influență mai departe (Sturdza, Negruzzi, Quintescu, etc.); câteodată, însă, aceste combinațiuni sînt în dauna pronunțării. Cine nu știe bunăoară greșeala ce se face uneori și astăzi pronunțîndu-se Barnuțiu, Barițiu, Rațiu, înloc de Barnuț, Bariț, etc., și aceasta numai pentru că numele acestea așa au fost scrise pe vremuri cînd ortografia latinistă era în floare. Dacă putem face o concesie numelor proprii istorice, sau celor fixate de tradiția familiară, într-o formă oarecare, apoi, nu putem ierta număroasele abateri nemotivate dela scrierea corectă românească.

Chestiunea aceasta, îmbogățită cu număroase exemple, o tratează cu multă competență d-l Gh. Jianu în foaia „Progresul” din Oravița (N. 4, 1913) sub titlul „Cultura limbii”. Inadevăr, spune d-sa, nici ortografia latinistă nu e pedepă părăsită, fă-

cîndu-se concesiuni și scrieri de mai tîrziu, „împăcîndu-se și capra și varza, scriînd hibrid Roșiu, Onițiu, Banuțiu”. Căci ori te ții de latinisti și scrii Barițiu, Rosiu, etc., ori de cei de azi Bariț, Roșu, Bănuț, etc., dar Barițiu, (cu sedilă) e un nonsens. Influența latinistă era însă a noastră, au scormit-o ai noștri; dar cum ne împăcăm cu cele scrise pe ungurește deadreptul: Gozsdu, Mocsonyi? E drept că bieți Români de cele mai de multeori n'au ce face dacă așa li-se scrie numele de către funcționari unguri sau de cei în slujba lor. Dar să-ți scrii tu însuși numele pe ungurește, este destul de trist. Apoi cele germanizate, ca Velcean, Velcelean, înloc de Velceanu, Vâlceleanu!... O probă despre neînchipuita metamorfozare a numelor românești prin factori cari le înscriu (preotul, notarul, învățătorul) d-l Jianu ne dă chiar numele d-sale scris Jian, Schian, Zsian, Jian, Gian, Cian, și „abia în București a învățat a-și scrie numele corect *Jianu*”.

O altă eroare în care perseverează cei dedincolo mai ales e scrierea numelor în *eanu*, sau chiar a celor în *escu*, fără acest *u* final, ba uni chiar și pronunța așa. Scriu: Muntean, Oltean, Lipovan, Ungurean, Ardelean, etc., sau chiar Popesc, Pasculesc, Onc, înloc de Munteanu, Oncu, etc., Acest *u* final *nu poate lipsi*, fiind o rămășiță a formei articulate (ul), și e cerut de însăși firea limbii noastre. Românește nu poți zice „A venit Muntean”, dupăcum nu poți zice „a venit dascăl” ori „a venit cioban” înloc de dascălul, ciobanul! Forma cea mai veche — atestată prin documente — este cea cu articolul întreg, dupăcum scriu și azi Bucovineni (Isopescul, Onciul, etc.). Limba literară de azi nu mai întrebuițează acest *l* final: e o concesie făcută pronunțării populare.

Revenind la sufixul *anu*, dupăcum îl scrie d-l Jianu, trebuie să lămurim că dacă ținem seamă de adevărata îndreptare a scrisului, poate servi drept pildă numele d-lui Bărseanu. Sufixul corect este *eanu*, ear nu *anu*. (După un *i* nu se mai pune *e*, deaceia e bine scris Jianu). E mai corect așadar Oravițeanu, Gropșeanu, ca și Craioveanu, Bistrițeanu, etc., decât Oravițanu. Mai corect Moldoveanu decât Moldovanu (Moldovan, Lipovan, în niciun caz).

Dar și aici cu respectarea tradiției de care vorbiam mai sus, în dauna scrierii drepte.

Pentru numele terminate în *a* e bună și forma *ea* cînd e eufonică: Hamzea, Mustea, ca și Ciurea, Corbea, Cordea, Dordea. Românu și azi zice Cuzea, Sturzea (cu toată scrierea Cuza, Sturdza); este o formă veche, populară. Nici vorbă să se mai întrebuițeze semnele demult dispărute din scrierea românească, precum *ê, ë, ð, th*, (Gërda, p. Gârda). Bineînțeles și aici cu respectarea tradiției, *dacă este*, însă cu singura condiție că tradiția să fie națională.

Peste șapte coloane de ziar se întinde luminosul articol al d-lui Jianu, din care am extras aceste observații. Credem că asemenea articole ar trebui să aibă o cît mai repetată publicitate, pentru a se da astfel mai deasă ocaziune de a se discuta chestiunea atît de neterminată a numelor noastre de familie.

St. Pop.

Floarea Betuliei?

Cu multă mirare am văzut anunțată prin ziarul „Progresul” cartea d-lui St. Lázár, „Floarea Betuliei”, tradusă în românește de prof. Alexandru Ciura.

Înadevăr, Biblia abundă de o mulțime de povești și mituri destinate toate a preamări virtuțile neamului ovreiesc.

Mai toate sînt scrise cu mult în urma epocii la care se rapoartă, de scriitori anonimi foarte îndemînateci, făcînd din Biblie cea mai mare și cea mai suavă epopee a antichității. Toți acești scriitori au pus în serviciul neamului lor toată căldura și tot sufletul lor, nevoind a lăsa posterității numele lor, numai și numai pentru ca faptele și personagiile descrise să capete aspectul divin, — din care cauză colecția a și luat numele de Sf. Scriptură. Nici toți psalmii lui David, nici toate scrierile lui Solomon, și mai cu seamă *Cîntarea cîntărilor*, nu sînt scrise de divini regi, ci de anonimi, cu multe sute de ani în urma lor.

Am putea înțelege ca scriitori îmbuibăți de clasicismul biblic și aparținînd unor neamuri cari n'au avut a suferi de pe urma Ovreilor, să-și aleagă subiectele din miturile biblice, dar d-nul Ciura, odraslă a unui

cutotul modul în gîndire. În vara fiecărui an cutrăera lumea în larg și'n lat. Cînd singur, cînd cu Vioara împreună.

Purtarea lui în vremea din urmă i-a devenit suspectă Vioarei, dar ea îl iubia prea mult și nu voia să-i facă cîtuși de mici neplăceri. Credea la început că bănuelile ei vor fi un simplu joc al fantaziei. Mai tîrziu însă i-se șoptiau tot mai multe în urechi. La urmă, dupăce și dînsa se convinsese că în spusele lumii este ceva, a izbucnit... Dar Costică știa să vorbiască așa de dulce și așa de mîngăitor, încît îi spulberase pe o vreme toate bănuelile. Sărmana Vioara, se muștra în cuget, pentru că se lăsase influențată de unul și de altul.

Viața lor curgea earăși în fericire, în liniște și tihnă. Dar numai pe o scurtă vreme. Gura lumii, acest procreator nechemat, a început denou să-l vorbiască pe Costică. Conștiința, vocea lăuntrică a Vioarei, a început earăși să se tulbure. Dealtcum și la Costică tot mai multe erau de observat. El numai era cel vechiu. Nu mai avea pentru dînsa așa multe cuvinte dulci ca altădată. Și ce făcea, — parecă făcea mai mult așa mecanic; mai mult pentru ochi lumii, nu din dragoste adevărată.

În vremea din urmă era scurt la vorbă. Rece și de multeori respingător. Odată nu-i convenia prînzul, altădată cina. Intotdeauna afla nod în papură. Sărmana Vioara, numai atunci se desmetecia, cînd valurile o izbiau zgometos de mal. Ar fi voit s'o mintă ochi, urechile, presimțirile...

Ea a trebuit să se convingă cu proprii ei ochi despre adevărul crud și dureros al realității. Deciteori n'am da ani din viața, numai ca realitatea să ne mintă...

Nu, să nu crezi tot ce gura lumii vorbește, dar fără îndoială că în multe ale lumii, este ceva. Ceva totuși este... Defapt ceva a și fost în poezia lumii despre Costică.

Într-una din zile, într-o dupăamează i-a fost cercetat cucoana Zamfira. Nu, niciodată n'ar fi ajuns la ideea că cucoana Zamfira îi sapă la rădăcină. Ea, în vremea din urmă venia tot mai des la ei. S'a obișnuit cu cucoana Zamfira așa de mult, încît privia ca pe un membru al familiei. O primia intotdeauna cu drag, pentru că nu bănuia nicio blăstămăție în inima ei. S'a înșelat însă amar. În ziua ceia, avînd Vioara ceva de lucru pe-afară, a lăsat-o singură cu Costică. Doamne, cînd privi Vioara prin ușa întredeschisă, ei erau aproape unul de altul. Se sărutau... Mai mult nu i-a trebuit Vioarei. A scos-o ca pe o țigancă din casă. Din ziua ceia s'a început dușmănie de moarte între dînsese. Nu aveau ochi să se vadă. Acum Costică nu-și mai putea ascunde simțemintele. Ba, ce e mai mult, într-o zi avu cutezanța să declare, chiar în fața Vioarei, că iubește pe Zamfira. Cînd Vioara îl trase la răspundere, i-a spus-o franc, că ochi Zamfirei sînt mai negri, mai dulci, mai luminoși decît ai ei. Sărmana Vioara! Și-a căștigat doi dușmani deodată. Trebuia să lupte. Să lupte neîncetat... Se simțea slabă pentru luptă...

Părinți lui Costică erau deja duși demult în sinul lui Avram.

Spre nefericirea lui mai trăia neputinciosul Sava, tatăl doamnei Vioara. Indatăce i-a ajuns în urechi întimplarea tristă, a alergat la Costică. L-a tras la răspundere, l-a sfătuit, i-a vorbit. Costică era însă la toate rece și indiferent. S'a tîmpit. Nu vedea, nu auzia. Aluneca mereu spre prăpastie. Odată în amărăciunea lui, îi spuse bătrînul, că dacă nu-și va veni în fire, îl va pușca ca pe un simplu animal. Pedepsa și-o va plăti cu bani grei și tot va face pe Vioara fericită.

N'a folosit însă nimic amenințarea străinului. Costică își vedea mai departe de treburi. Nu asculta nici de sfatul prietenilor și al binevoitorilor. Să certa zi de zi cu Vioara. La urmă a urît-o așa de mult, că nici nu mai voia s'o vadă. Luă mîncarea dela birt. Cînd îi propunea Vioarei să se despartă, tot ea nu voia. Mai avea nădejde, că rătăcitul se va abate la calea dreaptă. Îl ura și ea, dar în adîncul inimii tot mai avea puțină dragoste pentru dînsul, deși Costică în vremea din urmă nici nu mai vorbica cu ea.

Demultcor... demonstrativ cu cucoana Zar... nu te mai știa de lume. Și lumea vorbica în... Să nu ajungî în gura lumii, că nu te mai... Bietul Costică s'a încurcat așa demult în păinjeniușul ce i-l-a întins cucoana Zamfira, încît nu mai avea cap să se descurce...

Sigur că s'a cugetat și el la descurare, cînd avea clipe senine. Până la infinit nu putea merge așa. Trebuia să urmeze ceva. Și a urmat. Un

neam asuprit de cei cu 5 pițule, nu înțelegem deloc ce l-a putut îndemna a introduce în literatura rom. opera lui St. Lázár mai are și alt păcat: De unde știe dînsul că amanta lui Holofern a fost înadevăr aceia fecioară imaculată? Dece n'ar fi fost una din favoritele generalului, sau chiar o altă pasere de noapte, pe care Ovrei din Betulia au ademenit-o prin bani și șiretlicuri, să comită oribila tradare încontra binefăcătorului ei? Cu ajutorul istoriei și a unei judecări strînse, ipoteza din urmă e cea mai plausibilă.

Eu urez din toată inima d-nului Ciura să scrie cu condeiul său de aur opere cît de multe și frumoase, dar acele opere să fie spre mărirea și cinstea unui neam mai curat și mai bun, ear preamărirea neamului lui Iuda să-l lase în grija altora. **St. G. M.**

Datinî urîte.

Deoarece mai în tot numărul buneî noastre foi „Progresul” se publică articole instructive, în cari se zbcuiesc viciile, pornirile și datinele rele, cutez și eu a critica unele datinî urîte de-ale preoților noștri. Anză la aceasta mi-a dat critica, sau mai bine zis batjocura străinilor asupra tînutei preoțimeî noastre cu ocaziunea înmormîntării învățătorului penzionar *Iosif Siegescu* din comuna Secaș, tatăl deputatului Dr. Iosif Siegescu.

Înmormîntarea în sine luată a fost împunătoare, cum rar se poate vedea la sate.

Ca om bătrîn, pe toți cari au grăbit a ieși înaintea mea din lumea aceasta, i-am petrecut în ultimul lor drum, până la mormînt; totașa și pe fostul meu neuitat amic Iosif.

Cu astfel de ocaziuni, răposatul, bogat ori sărac, dacă are nemotenii multe, vin și preoți mai mulți, pentru a-i da onoarea din urmă, preoți mai toți aducîndu-și cu dînși și ornatele bisericesti pentru a celebra. Că vin preoți să condoleze și să ia parte la înmormîntările amicilor și cunoscuților, e foarte frumos, laudabil; dar... e o datină, care în multe cazuri produce confuzie și perplexitate celor întristați, îmbrăcîndu-se în odăjdii, preoților distribuindu-li-se, conform datinei, cirpe și lumânări. Aprinzînd lumânările, cînd e îmbulzeală, adeseori se stropesc unii pe alții cu picuri din lumânări.

Sînt de părere, că această datină să se scoată din uz.

Preotul se fie cu sfînta cruce în mînă, ear nu cu cirpa de dar, considerată pe sate ca o răsplătă pentru ceice se ostenesc a face groapa, și pentru ceice duc recvizite bisericesti. În fine formîndu-se conductul funebru, preoți îndată ce se însirue în ordine și pornesc cu mortul, încep a

morb ca din senin l-a pus în pat. El presimția sau poatecă era și sigur că are să urmeze moartea. Altcum nu ar fi cerut în ziua primă iertare dela Vioara. Rătăcînd s'a rugat așa frumos încît Vioara a uitat pe o clipă toate cele din trecut și cu vocea-i tremurîndă zice: te iert, te iert, dragă...

În cele din urmă îl îngrijia ca pe ochi din cap. La cea mai mică mișcare, săria, întreba... În ziua următoare des de dimineață o rugă să-i aducă niște flori din grădină. Ea porunci servitoareî să-i aducă flori.

Nu, zise Costică, voi cu mîna ta să le rupi și să le aduci.

Vioara alergă în acel moment în grădină și-i aduse un buchetel de flori. Costică, în semn de mulțumire îi sărută mînele. Luă florile apoi și-le duse la nas. Le puse pe perină lîngă fața-i galbenă ca ceara. Chemă la sine pe Vioara și-i zise: Vioară, moartea mă cheamă. Nu mai spera. Eu mor...

Nu grăi Vioara, Dumnezeu e bun; te va ajuta...

Mai vorbi ceva, apoi zise: adă-mi pe Ionel. Ionel, ascultă de mama. Fii bun și cuminte. Tata se duce la drum lung și nu va fi multă vreme acasă...

Însfîrșit începu se aiureze. Se ridică însus. Ochi îi erau umezi... Recăzu. Aruncă priviri peste cap... Mai vorbi ceva neînțeles și-și închise greu pleoapele...

R. Balnojanu.

conversa, ba de multeori rid în hohote. Chiar și cînd slujește numai un singur preot, vezi că i-se alătură învățătorul ori altcineva, și totuși turvinul nu poate lipsi, căci doar e — preot român. Cine a văzut la vreo înmormîntare, ori la procesiuni conduse de preoți rom. cat. că aceștia să converseze cu cineva?...

Preotul îmbrăcat în ornate să umble ca un sfînt.

Ajunși în biserică, nacealnicul începe a cînta, apoi să vezi și să auzi, fără nicio ordine. Cînd se cpropie sfîrșitul pesnei, auzi cum cite 2—3 își ascut glasurile prin tuși și scuipat, apoi umflă-te, Ioane. De multeori încep cite doi-trei inși deodată... și cel mai îndrăzneț, să nu zic cel mai obraznic, ori celce strigă mai tare, rămîne învingător — cîntă. De multeori cîntă citeun tenorist, ear după el un bazist, tot în același ton, astfel că, zeu, te prinde mila de chinul și opintiriile lui.

Pe drum la „stări”, îmbulzeală, întrebări, răspunsuri și semne mimice: care preot să facă „odihna”? Toate acestea fac impresie rea asupra poporului, dealfel obicinuit cu acestea, dar pe străini deadreptul îi scandalizează o asemenea purtare.

Preoți ar trebui prealabil să statoriască: cine, ce și unde să cînte și să citiască?

Până aici pentru toți preoți români, uniți și neuniți.

Mulți vor zice: cine e sfîntul care ne dăscălește, doar le știm noi toate acestea? Eu răspund: sînt convins că le știți — dar nu le împliniți... Tîmpul de față pretinde să le și urmați, dacă voiți a fi socotiți între oameni culți și cu bun simț. Acum în special cazul din Secaș:

Preoți uniți erau adunați la casa părintelui Sintoma (Lian), confratele lor din localitate. Învățători la învățători, notari la notar. Dar preoți cei gr. or., cari erau în număr mai mare, uni pelîngă vr'un gard, alți pe subt vreo salcă, chiar îmbrucînd cite ceva, s'au îmbrăcat și au mers pentru a condola pe cei întristați, ear deacolo au plecat ca perduți pe ale uliți, unul însus altul înjos, pânăce s'au grupat în fine înaintea bisericii, căci... unde era să se ducă? Preotul locului plecase deacasă; l-am văzut, mult înaintea timpului fixat pentru înmormîntare, stînd cu colegi săi înaintea bisericii.

Earăși mă abat dela obiect: dar ce mai e vorba aici de colegialitate. Ne lipsește creșterea și simțul de bunăcuviință și pace. Am văzut în Caransebeș teologi cari treceau pelîngă preoți bătrîni, fără să-i salute; am văzut prin orașe, trecînd preot pelîngă preot, fără să se salute. Aceștia sînt *preoți moderni*, cărora înainte de a saluta pe un frate în Christos, îi trebuie cunoștința, să fie adecă recomandați... Nu e așa! Preoți sînt toți „frați în Christos”, se cunosc după îmbrăcămîntea lor, deci: *preoți ar trebui să se salute reciproc.*

S'acum să revin la obiect: La conductul funebru al regretatului meu amic, om bun și de omenie, preoți celebranți, ca toți preoți români, vorbeiau, mai se și cotiau, își făceau semne, ba am văzut pe mulți preoți și rîzînd, ear dupăce și-au făcut siujba, lăpădîndu-și dolama din spate în mod detot neestetice. Și încă ceva: cum se poate, ca un preot care a făcut atîtea studii, să nu poată învăța ectenia morților pe dinafară, fără să se peardă căutînd cu zor prin moltfelnic? Respect și onoare tînarului protopop *A. Popovič* și bătrînalui preot *V. Pascu*, cari au avut o țiuută cucernică, împunătoare.

Din ulița principală a Secașului se duce o cărare la locuința defunctului, peste drum de biserică ort., ear la un pas lîngă cărare este o cruce. Aproape întreg publicul luînd parte la înmormîntare a trecut pelîngă cruce, n'am văzut nici preot nici mirean să și facă semnul crucii.

Dacă preoți premergeau cu exemplul, debunăseamă și ceice veniau după dînși le urmau, deci: niciun preot să nu treacă pelîngă cruce fără a-i da cinstea cuvenită.

De încheiere: Am văzut, că preotului din Secaș, comuna bisericăscă îi zidește o casă foarte frumoasă. E bine și frumos, dar... cit de urît e în același timp, că crucea dela drumul ce duce spre Cârncea, e într'o stare atît de umilită, de ție mai mare mila de ea. Stă să picelînsfîrșit nici cea din fața bisericii nu e cu mult mai bine grijită. Trebuia că atunci, cînd s'a preliminară ridicarea casei parohiale, să se fie preliminar și repararea sf. cruci, ori dacă sînt aceste cruci ale singuraticilor, aceștia trebuia să fie îndemnați pentru a le repara cum se cade, dacă n'are din ce să le repare singur preotul care potrivit chemării sale, repet, ar trebui în toate să premeargă nu numai cu crucea, ci și cu pilda în frunte.

Un preot.

CRONICA.

Societatea academică „Petru Maior” din Budapesta s'a constituit în adunarea sa generală din 5 Octombre st. n. pentru anul 1913/1914 precum urmează: Prezident: *I. Victor Vlad*, stud. la arhitectură; Viceprezident: *Ioan Alămoreanu*, stud. la medicină; Secretar: *Romulus S. Molin*, stud. la drept; Controlor: *Constantin Murariu*, stud. la med.; Casier: *Victor Jula*, stud. la medicină; Bibliotecar: *Liviu Ionașiu*, student ls medicină; Vicebibliotecar: *Gheorghe Mihailov*, stud. la tehnică; Notari: *Vasile Ilieșiu*, stud. la medicină și *C. Ardelean*, stud. la filozofie; Econom: *Vasile Ilea*, stud. la medicină. *Comisia literară*: *Nicolae Baboie*, stud. la filozofie, *Andrei Crăciun*, stud. la tehnică, *Victor Jula*, student la medicină, *Vasile Chereskes*, stud. la filozofie, *Teodor Neș*, stud. la filozofie, *Adrian Suci*, stud. la arhitectură și *I. Victor Vlad*, student la arhitectură. *Comisia de supraveghiere*: *Matei Sofronea*, student la medicină, *Adrian Suci*, student la arhitectură și *Nicolae Tipuriță*, stud. la acad. com.

În orașul *Nyiregyháza* un negustor bogătaș cu numele *Leopold V.* trăind rău cu soția, a venit într'o noapte acasă întovărășit de o casieră dela cafenea, și-a legat soția de un scaun și în fața ei a comis orgii cu ibovnica sa. Dimineața au dezlegat-o și la sfatul medicilor rudele au dus-o la Budapesta într'o casă de sănătate, căci — sârmana — inebunise.

Curtea de jurați din Oradea-mare a osîndit pe învățătorul *Dariu Pop* din Băsești la 4 luni temniță de stat și amendă de 400 coroane, ear pe redactorul *Atanasie Halmăgeanu* la 3 luni temniță de stat și amendă 300 cor.

Se vestește, că ministrul rus de marină va prezinta Dumei un program vast pentru dezvoltarea flotei, a cărui realizare va costa mai multe miliarde.

Duminecă în 5 Octombre s'a consacrat întru episcop al diecezei de Hajdudorog *Ștefan Miklóssy*. Consacrarea a făcut-o episcopul slav *Iuliu Drohobeczky* din Croația în comuna Hajdudorog. Noul episcop a plecat în ziua următoare la Dobrițin, unde își are deocamdată reședința.

Turneul trupei teatrale, de subt direcția d-lui *V. Antonescu*, se va începe azi Sîmbătă în 11 Octombre cu Alba-Iulia, unde se vor da două reprezentațiuni.

Mănăstirea „Valea Călugăruului” își va serba hramul său Marți în 14 Octombre n.

Adunarea generală a societății noastre pentru fond de teatru român, se va convoca la Caransebeș pe zilele de 26, 27 și 28 Octombre v. (Sîmbătă la Sf. Dumitru, Duminecă și eventual Lunî 8—10 Novembre st. n.) Tot în acele zile se va ține la Caransebeș și adunarea Reuniunii învățătorilor gr. or. din dieceza Caransebeșului și vor avea loc și reprezentațiile trupei Antonescu.

Ministrul de instrucțiune rusec arată că cele mai multe sinucideri se fac în districtele școlare Moscva, Cracov și Petersburg. În anul 1911 s'au săvîrșit în școli primare 29 de sinucideri și 11 încercări de sinucidere, în școli secundare 10 sinucideri și 77 încercări, la universități 15 sinucideri și 1 încercare de sinucidere — din cauza notelor rele.

Poșta Redacțiunii.

I. J. Brașov. Greșalele survenite nu sînt atît de esențiale. Mulți trec cu vederea că pronumele *care* — la plural nu poate fi decît *cari*. Exemplarele trebuiesc înapoiate la oficiul postal. Epistolă urmează.

St. G. M. Turnu-Severin. Mulțumiri. Epistolă urmează.

P. St. Satu-nou. Dizolvat.

Poșta Administrațiunii.

Rugăm cu inzistență pe toți restanțieri să-și achite neamînat datoria, care ne în-eunează toate rosturile.

Editor-proprietar: *Gheorghe Jianu*.
Redactor-responsabil: *Ilie Oravițanu*.

Apoteca la „Sf. Gheorghe”

Strada principală (vis-à-vis de R. Goldstein)

Aviz.

Dăm de știre la totnatul că la **Redacția noastră** aici în **Oravița** lângă banca românească „Oraviciana”, am deschis la 1. Ianuar c. st. n. un

Birou de informații,

la îndămina celorce au daraveri de orice natură atât în orașul cit și în provincia noastră întreagă, exoperind, ori înleznind fiecăruia care ne trece pragul: cumpărări și vinderi de imobile, obiecte, mașini agricole, acții etc., dînd Românilor noștri din Valea Carașului, cari ne vor cere ajutorul și alte îndrumări necesare.

Premiat cu marele premiu Grand Prix.

Cine dorește să aibă o față albă ca laptele, să folosiască **crema americană, pudra americană și săpunul : merican**, care de-părtează de pe față și de pe mini orcefel de pete, și întrece toate mijloacele de acest fel, întrebuintate pîn'acum. Se capătă la: **Apoteca Sfintul Gheorghe în Oravița** (peste drum de prăvălia R. Goldstein). — Prețul unui borcan de cremă americană 1 coroană. Prețul pudrei americ. 1 cor. 50 fil. Prețul săpunului americ. 80 fil. Incontra durerii de dinți mai bune sînt pi-caturile americane. Prețul 1 cor.

Ospătăria Novák din Oravița, hotel restaurant și cafenea, e de vînzare.

Informațiuni: la proprietarul **Löwinger Gábor** în **Oraviczabánya**.

Cea mai bună hîrtie pentru ci-garete Club din fabrica Modiano.

Depoul general pentru Banat la

IGNAZ FELDMANN în Oravița

Anunț.

— Vechea firmă

HARASZTHY

unde se leagă cărți de tot felul,

în toate culorile, cu prețuri absolut moderate, se află acum

în casa negustorului, **Konz** peste drum de biserica catolică din Oravița-montană.

Compagnie Gener. Transatlantique Linia franceză

Linie directă de vapoare:

Havre—Newyork

și

Kanada

peste Basel (Svițera) și Paris.

Biroul: **Budapest, VII., Baross-tér 15**
Telefon **Iózsef 14—97**.

Banca de asigurare

„Transylvania”

fondată la 1863, primește asigurări pe viață și asigurări încontra focului și încontra grîndinei etc. în condiții foarte favorabile.

Valori asigurate: 105 milioane cor. — Des-păgubiri plătite: 7½ milioane cor. Fonduri de rezervă: 2 milioane cor.

Informațiuni la Direcțiune în **Sibii**, strada Cisnădiei 5., la Agentura principală în **Arad** la Agentura cercuală din **Oravița** și la Agenturile locale de prin diferite comune românești, reprezentate prin bărbați de-ai noștri de toată încrederea.

La Tipografia „Progresul” în Oravița

se pot comanda

totfeul de tipărituri bisericești, școlare, advocațiale și comunale

precum și

toate tipăriturile pentru bănci: cărți necesare la contabilitate etc.

Afară de asta se efeptuesc:

acții, cupoane, losuri pentru loterii etc.

lucrate toate cu gust

➡ Nădăduim că toți Români de bine ne vor trece pragul. ➡